CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL JULIANE KOKOTT prezentate la 28 ianuarie 2010[1]

I — Introducere

1. Comisia susține că Marele Ducat al Luxemburgului nu a transpus în mod corect Directiva 91/676/CEE a Consiliului din 12 decembrie 1991 privind protecția apelor împotriva poluării cu nitrați proveniți din surse agricole[2] (denumită în continuare „Directiva nitrați"). Mai precis, sunt avute în vedere lipsa interdicțiilor de împrăștiere a îngrășămintelor în anumite perioade, capacitățile de depozitare pentru efluenți de la complexe zootehnice, împrăștierea îngrășămintelor pe soluri foarte abrupte, precum și tehnicile de împrăștiere.

2. Acest litigiu prezintă însă anumite aspecte specifice, în măsura în care Curtea s-a pronunțat deja, la 8 martie 2001, asupra unor obiecții similare[3]. Din acest motiv, trebuie examinat în ce măsură această împrejurare se opune formulării prezentei acțiuni. O problemă procedurală suplimentară rezultă din anexarea de către Comisie la acțiunea formulată a unui număr de două expertize în limba engleză, deși procedura s-a desfășurat în limba franceză.

II — Cadrul juridic

3. Cu privire la admisibilitatea acțiunii, prezintă relevanță în special articolul 228 CE (devenit, după modificare, articolul 260 TFUE):

„(1) În cazul în care Curtea de Justiție constată că un stat membru a încălcat oricare dintre obligațiile care îi revin în temeiul tratatelor, acest stat este obligat să ia măsurile pe care le impune executarea hotărârii Curții de Justiție.

(2) În cazul în care Comisia consideră că statul respectiv nu a luat aceste măsuri, aceasta emite, după ce a dat statului în cauză posibilitatea de a-și prezenta observațiile, un aviz motivat cu precizarea punctelor asupra cărora statul membru în cauză nu s-a conformat hotărârii Curții de Justiție.

1 — Limba originală: germana.

2 — JO L 375, p. 1, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 81, în versiunea modificată prin Regulamentul (CE) 1882/2003 al Parlamentului European și al Consiliului din 29 septembrie 2003 de adaptare la Decizia 1999/468/CE a Consiliului privind comitetele care asistă Comisia în exercitarea atribuțiilor sale de implementare care fac obiectul procedurii menționate la articolul 251 din Tratatul CE, JO L 284, p. 1, Ediție specială, 01/vol. 4, p. 213.

3 — Hotărârea din 8 martie 2001, Comisia/Luxemburg (C-266/00, Rec., p. I-2073).

În cazul în care statul membru în cauză nu a luat măsurile pe care le impune executarea hotărârii Curții în termenul stabilit de Comisie, aceasta poate sesiza Curtea de Justiție. Comisia indică cuantumul sumei forfetare sau al penalităților cu titlu cominatoriu pe care le consideră corespunzătoare împrejurărilor și pe care statul membru în cauză trebuie să le plătească.

În cazul în care Curtea de Justiție constată că statul membru în cauză nu a respectat hotărârea sa, aceasta îi poate impune plata unei sume forfetare sau a unor penalități cu titlu cominatoriu.

Această procedură nu aduce atingere articolului 227."

4. Prezenta speță are ca obiect transpunerea Directivei nitrați. Scopul acesteia este stipulat în articolul 1:

„Obiectivul prezentei directive este de

— a reduce poluarea apelor provocată sau indusă de nitrații proveniți din surse agricole și

— a preveni orice nouă poluare de acest tip."

5. În prezenta cauză, prezintă interes definițiile de la articolul 2 literele (e)-(g):

„(e) «fertilizant» înseamnă orice substanță care conține unul sau mai mulți compuși azotați împrăștiată pe soluri pentru a ameliora creșterea vegetației, inclusiv efluenții de la complexe zootehnice, reziduurile de la crescătoriile piscicole și nămolul de epurare;

(f) «îngrășământ chimic» înseamnă orice fertilizant fabricat după un procedeu industrial;

(g) «efluent de la complexe zootehnice» înseamnă dejecțiile animaliere sau un amestec de paie și de dejecții animaliere, chiar dacă au suferit o transformare."

6. Articolul 5 alineatul (4) reglementează conținutul programului de acțiune în discuție:

„(4) Programele de acțiune se pun în practică într-un termen de patru ani de la elaborarea lor și conțin următoarele măsuri obligatorii:

(a) măsurile prevăzute la anexa III;

(b) măsurile pe care statele membre le-au adoptat în codul sau codurile de bună

practică agricolă elaborat(e) în conformitate cu articolul 4, cu excepția acelora care au fost înlocuite cu măsurile enunțate la anexa III."

7. Mai exact, sunt avute în vedere următoarele măsuri din anexele II și III:

„Anexa II

Coduri de bună practică agricolă

A. În măsura în care sunt pertinente, codul sau codurile de bună practică agricolă, care vizează reducerea poluării cu nitrați și care țin seama de condițiile dominante în diferite regiuni ale Comunității, trebuie să cuprindă reguli conținând elementele de mai jos:

1. perioadele în care împrăștierea fertilizanților este necorespunzătoare;

2. condițiile de împrăștiere a fertilizanților pe soluri foarte abrupte;

3. […];

4. […];

5. capacitatea și construirea bazinelor destinate stocării efluenților de la complexe zootehnice, în special măsuri ce privesc împiedicarea poluării apelor prin scurgerea și infiltrarea în sol sau scurgerea în apele de suprafață a lichidelor care conțin efluenți de la complexe zootehnice și efluenți de materii vegetale, precum furajele însilozate;

6. modurile de împrăștiere a îngrășămintelor chimice și a efluenților de la complexe zootehnice, în special nivelul și uniformitatea acestora, pentru a putea menține la un nivel acceptabil scurgerea în ape a elementelor nutritive.

B. […]"

„Anexa III

Măsurile care trebuie incluse în programele de acțiune în conformitate cu articolul 5 alineatul (4) litera (a)

1. Măsurile cuprind reguli privind:

1. perioadele în care se interzice împrăștierea anumitor tipuri de fertilizanți;

2. capacitatea bazinelor destinate stocării efluenților de la complexe zootehnice; aceasta trebuie să fie mai mare decât capacitatea necesară stocării în timpul celei mai lungi din perioadele de interzicere de împrăștiere în zona vulnerabilă, exceptând cazul în care se poate demonstra autorității competente că volumul efluenților de la complexe zootehnice care depășește capacitatea de stocare reală se va evacua într-un mod inofensiv pentru mediu;

3. […]"

III — Istoricul cauzei și concluziile părților

8. Marele Ducat al Luxemburgului a transpus Directiva nitrați inițial prin Regulamentul Marelui Ducat din 20 septembrie 1994 cu privire la utilizarea de fertilizanți organici în agricultură și de modificare a Regulamentului Marelui Ducat din 14 aprilie 1990 cu privire la nămolurile de epurare [4], cu modificările ulterioare (denumit în continuare „Regulamentul Marelui Ducat din 1994").

9. O primă procedură de constatare a neîndeplinirii obligațiilor a vizat acest regulament. La 8 martie 2001, Curtea a constatat că Marele Ducat al Luxemburgului și-a încălcat obligațiile care îi revin în temeiul Directivei nitrați, prin neadoptarea tuturor actelor cu putere de lege și a actelor administrative necesare pentru a se conforma cerințelor de la articolul 5 alineatele (4) și (6) și de la articolul 10 alineatul (1) coroborate cu anexa II punctul A, cu anexa III punctul 1 subpunctul 3 și cu anexa V punctul 4 litera (e) la această directivă [5].

10. Încă din cursul desfășurării acestei prime proceduri judiciare, Marele Ducat al Luxemburgului a înlocuit Regulamentul Marelui Ducat din 1994 cu Regulamentul Marelui Ducat din 24 noiembrie 2000 cu privire la utilizarea de fertilizanți pe bază de azot în agricultură [6] (denumit în continuare „Regulamentul Marelui Ducat din 2000").

11. La 15 decembrie 2006, Comisia a solicitat din nou autorităților din Luxemburg, în temeiul articolului 226 CE (devenit, după modificare, articolul 258 TFUE), să își prezinte observațiile cu privire la viciile de transpunere a Directivei nitrați (scrisoare de punere în întârziere). Deoarece Marele Ducat al Luxemburgului nu a transmis niciun răspuns, Comisia a emis, la 29 iunie 2007, un aviz motivat, prin care a acordat statului membru un ultim termen de două luni pentru remedierea viciilor de transpunere identificate.

4 — A se vedea Hotărârea Comisia/Luxemburg, citată la nota de subsol 3, punctul 14. Acest regulament a fost publicat în *Mémorial A* 1994, p. 1648.

5 — Hotărârea Comisia/Luxemburg, citată la nota de subsol 3.

6 — Publicat în *Mémorial A* 2000, p, 2856.

12. Ca urmare a unei scrisori luxemburgheze de luare de poziție din 29 mai 2008, Comisia a renunțat la unele dintre obiecții, menținând însă altele. Astfel, la 2 decembrie 2008, Comisia a introdus prezenta acțiune și a solicitat Curții:

— constatarea faptului că, prin neadoptarea tuturor actelor cu putere de lege și a actelor administrative necesare pentru a se conforma în mod complet și corect articolelor 4 și 5 coroborate cu anexa II punctul A subpunctul 1 și cu anexa III punctul 1 subpunctul 1, cu anexa II punctul A subpunctul 5, cu anexa III punctul 1 subpunctul 2, cu anexa II punctul A subpunctul 2 și cu anexa II punctul A subpunctul 6 la Directiva 91/676/CEE a Consiliului din 12 decembrie 1991 privind protecția apelor împotriva poluării cu nitrați proveniți din surse agricole, Marele Ducat al Luxemburgului nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul acestei directive;

— obligarea Marelui Ducat al Luxemburgului la plata cheltuielilor de judecată.

13. Marele Ducat al Luxemburgului solicită constatarea nulității acțiunii sau respingerea acesteia ca inadmisibilă.

14. În cadrul ședinței care a avut loc la 2 decembrie 2009, Curtea a solicitat statelor membre să își prezinte observațiile cu privire la excepția de inadmisibilitate întemeiată pe încălcarea principiului *non bis in idem*. În afara Marelui Ducat al Luxemburgului și a Comisiei, au participat în procedură Danemarca, Germania, Grecia, Franța, Italia, Țările de Jos, Austria, Polonia, Finlanda, Suedia, Regatul Unit și Parlamentul European.

IV — Apreciere juridică

A — *Cu privire la admisibilitate*

15. Marele Ducat al Luxemburgului consideră că acțiunea introdusă este nulă sau, în subsidiar, inadmisibilă, pentru încălcarea regimului lingvistic. Aceasta ar fi inadmisibilă totodată ca urmare a încălcării principiului *non bis in idem*, interdicția dublei condamnări, deoarece Curtea de Justiție s-a pronunțat deja cu privire la anumite motive.

1. Cu privire la regimul lingvistic

16. Marele Ducat al Luxemburgului își justifică obiecția cu privire la regimul lingvistic prin prezentarea de către Comisie, în anexele la acțiune, a unui număr de două studii în limba engleză, care nu au fost însoțite de o traducere în limba franceză.

17. În conformitate cu articolul 29 alineatul (2) litera (a) din Regulamentul de procedură, procedura de față se desfășoară în limba franceză, deoarece aceasta este o limbă oficială în Luxemburg. Din acest motiv, potrivit articolului 29 alineatul (3) prima și a doua teză, memoriile și înscrisurile anexate trebuie prezentate în această limbă, iar înscrisurile redactate în altă limbă trebuie însoțite de o traducere în limba de procedură.

18. Așadar, o acțiune formulată în temeiul articolului 226 CE ar putea fi eventual inadmisibilă dacă ar fi formulată integral în altă limbă decât cea de procedură, respectiv în situația în care Comisia opta pentru o limbă care nu poate fi utilizată în raport cu statul membru respectiv. Regimul lingvistic al Curții de Justiție garantează în special că acțiunile împotriva statelor membre în procedura de constatare a neîndeplinirii obligațiilor pot fi formulate numai în limba oficială a acestora. În acest mod li se facilitează valorificarea dreptului la apărare.

19. În speță, acțiunea este formulată integral în limba franceză. Din acest motiv, Marele Ducat al Luxemburgului a avut posibilitatea să ia la cunoștință toate obiecțiile Comisiei fără dificultăți. Astfel, contrar opiniei exprimate de Marele Ducat al Luxemburgului, acțiunea nu poate fi în ansamblu inadmisibilă ca urmare a încălcării regimului lingvistic.

20. Cu toate acestea, ar putea fi inadmisibilă prezentarea celor două documente în limba engleză. În acest context, Comisia invocă însă în mod justificat articolul 29 alineatul (3) al treilea paragraf din Regulamentul de procedură. Acesta stipulează că, în cazul înscrisurilor voluminoase (în limba engleză: *documents*, în limba franceză: *pièces et documents*), pot fi depuse traduceri în extras. Această posibilitate a fost valorificată în speță, deoarece Comisia a reprodus în cererea introductivă, în limba franceză, pasajele semnificative din punctul său de vedere.

21. În cazul în care se impune o examinare detaliată a acestor documente, în temeiul articolului 29 alineatul (3) al treilea paragraf a doua teză din Regulamentul de procedură, Curtea poate oricând să dispună depunerea unei traduceri extinse sau integrale, din oficiu sau la cererea unei părți. Aceasta a fost și situația în speță, după ce Marele Ducat al Luxemburgului a obiectat față de lipsa unei traduceri.

22. Cu toate acestea, organizarea apărării de către Marele Ducat al Luxemburgului a devenit mai dificilă în măsura în care, la expirarea termenului pentru transmiterea memoriului în apărare, nu exista încă nicio traducere. Acest inconvenient ar fi putut fi eliminat de Marele Ducat al Luxemburgului printr-o cerere de prelungire a termenului în temeiul articolului 40 alineatul (2) din Regulamentul de procedură.

23. Alternativ, Marele Ducat al Luxemburgului și-ar fi putut formula obiecțiile cu privire la admisibilitate, potrivit articolului 91 alineatul (1) din Regulamentul de procedură, printr-un înscris separat, care să facă obiectul unei proceduri având caracterul unui incident. După soluționarea acestui incident de procedură, Marele Ducat al Luxemburgului ar fi avut din nou, dacă se impunea, posibilitatea de a formula observații pe fond [7].

24. Faptul că Marele Ducat al Luxemburgului nu a valorificat aceste posibilități pentru a evita eventuale dificultăți în cadrul organizării apărării nu poate duce la respingerea de la dosar a actelor prezentate cu respectarea Regulamentului de procedură.

7 — Hotărârea din 17 decembrie 2009, M/EMEA (C-197/09 RX-II, Rep., p. I-12033, punctul 48 și urm.).

25. Astfel, obiecția formulată de Marele Ducat al Luxemburgului având ca obiect nerespectarea regimului lingvistic trebuie respinsă în totalitate.

2. Cu privire la consecințele Hotărârii din 8 martie 2001

26. În plus, Marele Ducat al Luxemburgului susține că acțiunea ar fi inadmisibilă pentru motivul că s-ar încălca principiul *non bis in idem* (interdicția dublei condamnări), deoarece Curtea de Justiție s-ar fi pronunțat parțial la 8 martie 2001 cu privire la obiecțiile din prezenta procedură. Din acest motiv, Comisia ar putea cel mult recurge la inițierea procedurii prevăzute la articolul 228 alineatul (2) CE, nu însă la o procedură întemeiată pe articolul 226 CE.

27. În opinia noastră, aceste obiecții nu pot fi admise. Principiul *non bis idem* nu este aplicabil în procedura de constatare a neîndeplinirii obligațiilor de către un stat membru [a se vedea observațiile de la litera a) de mai jos]. Autoritatea de lucru judecat a Hotărârii din 8 martie 2001 s-ar putea opune în principiu unei noi acțiuni, însă motivele acțiunii Comisiei nu aduc atingere constatărilor definitive ale Curții de Justiție [a se vedea analiza de la litera b) de mai jos]. În sfârșit, Comisia nu trebuie să înlocuiască procedura declanșată în temeiul articolului 226 CE cu o procedură conform articolului 228 alineatul (2) CE [a se vedea analiza de la litera c) de mai jos].

a) Cu privire la principiul *non bis in idem*

28. Principiul *non bis in idem* interzice sancționarea [8], respectiv urmărirea [9] aceleiași persoane mai mult de o singură dată pentru aceeași conduită ilicită, în scopul protejării aceleiași valori juridice. Curtea de Justiție a examinat obiecții similare în procedura de constatare a neîndeplinirii obligațiilor de către un stat membru și le-a respins în toate cazurile în baza argumentului că nu sunt vizate aceleași valori [10]. Curtea nu s-a pronunțat însă niciodată expres asupra aspectului dacă acest principiu este câtuși de puțin aplicabil în procedura de constatare a neîndeplinirii obligațiilor de către un stat membru [11].

29. Mai multe state membre sunt de părere că principiul *non bis in idem* nu ar fi aplicabil cu privire la procedura de constatare a neîndeplinirii obligațiilor de către un stat membru prevăzută la articolul 226 CE. Această procedură nu ar duce la aplicarea unei sancțiuni, ci doar la o constatare obiectivă [12].

30. În schimb, în special Polonia subliniază că procedura de constatare a neîndeplinirii obligațiilor de către un stat membru în sensul articolului 226 CE ar alcătui un tot cu procedura de transpunere în sensul articolului 228 CE. Mijloacele coercitive și suma forfetară prevăzute la articolul 228 alineatul (2) CE au fost stipulate de Curtea de Justiție ca sancțiune, pentru care se aplică, de regulă, principiul *non bis in idem* [13].

31. Nu avem convingerea că principiul *non bis in idem* este aplicabil în cadrul unei etape a procedurii de constatare a neîndeplinirii obligațiilor de către un stat membru.

32. Atât în sensul articolului 50 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, cât și în sensul articolului 4 din Protocolul adițional nr. 7 la CEDO [14], acest principiu este aplicabil pentru proceduri

8 — A se vedea Hotărârea din 7 ianuarie 2004, Aalborg Portland și alții/Comisia (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P și C-219/00 P, Rec., p. I-123, punctul 338), și Hotărârea din 18 decembrie 2008, Coop de France bétail et viande și alții/Comisia (C-101/07 P și C-110/07 P, Rep., p. I-10193, punctul 127).

9 — A se vedea articolul 50 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, Hotărârea din 15 octombrie 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij și alții/Comisia (C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P-C-252/99 P și C-254/99 P, Rec., p. I-8375, punctul 59), și Concluziile pe care le-am prezentat la 6 august 2008 în cauza Santesteban Goicoechea (Hotărârea din 12 august 2008, C-296/08 PPU, Rep., p. I-6307), punctul 53.

10 — A se vedea Hotărârea din 8 noiembrie 2001, Comisia/Italia (C-127/99, Rec., p. I-8305, punctul 27 și urm.), Hotărârea din 8 aprilie 2008, Comisia/Italia (C-337/05, Rep., p. I-2173, punctul 25), și Hotărârea din 2 octombrie 2008, Comisia/Italia (C-157/06, Rep., p. I-7313, punctul 19); a se vedea în același sens Concluziile avocatului general Geelhoed prezentate la 31 mai 2001 în cauza Comisia/Italia (Hotărârea din 8 noiembrie 2001, C-127/99, Rec., p. I-8305), punctul 46, și la 21 octombrie 2004 în cauza Comisia/Franța (Hotărârea din 26 mai 2005, C-212/03, Rec., p. I-4213), punctul 23, precum și Concluziile avocatului general Mazák prezentate la 10 iulie 2007 în cauza Comisia/Italia (Hotărârea din 8 aprilie 2008, C-337/05, Rep., p. I-2173), punctul 32.

11 — Hotărârea din 8 septembrie 2005, Comisia/Spania (C-416/02, Rec., p. I-7487, punctul 65), a lăsat explicit deschisă această întrebare.

12 — A se vedea de asemenea în acest sens Concluziile avocatului general Stix-Hackl prezentate la 12 mai 2005 în cauza Comisia/Spania (Hotărârea din 8 septembrie 2005, C-416/02, Rec., p. I-7487), punctul 155.

13 — A se vedea Hotărârea din 12 iulie 2005, Comisia/Franța (C-304/02, Rec., p. I-6263, punctul 84).

14 — Protocolul nr. 7 la Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, astfel cum a fost modificat prin Protocolului nr. 11, Strasbourg, 1984, *European Treaty Series*, punctul 117. Până în prezent, acest protocol a fost ratificat de 23 de state membre, nu însă și de Belgia, de Germania, de Țările de Jos și de Regatul Unit.

penale, categorie în care pot fi incluse și sancțiunile administrative, de exemplu, procedurile de sancționare în materia dreptului concurenței [15]. Și articolul 54 din Convenția de aplicare a Acordului Schengen, încheiat la 14 iunie 1985 între guvernele statelor Uniunii Economice Benelux, Republicii Federale Germania și Republicii Franceze privind eliminarea treptată a controalelor la frontierele lor comune, are ca scop protejarea cetățenilor Uniunii împotriva punerii în mișcare a unei noi *urmăriri penale* pentru aceeași faptă în alt stat semnatar [16].

33. Pe de altă parte, procedura reglementată prin articolul 228 alineatul (2) CE este o acțiune judiciară specială de executare a hotărârilor, cu alte cuvinte, o cale de executare [17]. Sancțiunile pentru executarea unei hotărâri diferă prin natura lor de sancțiunile represive. Desigur, nu este posibilă o executare dublă, dar este posibilă repetarea măsurilor coercitive, dacă este necesar, pentru executarea titlului în cauză.

34. Cea mai importantă restricție în materia măsurilor de executare o constituie principiul proporționalității [18]. În aplicarea cerințelor generale ale acestui principiu [19], nici măsurile de executare și nici repetarea acestora nu trebuie să depășească limitele a ceea ce este adecvat și necesar pentru punerea în executare a hotărârii inițiale, fiind stabilit că, atunci când este posibilă alegerea între mai multe măsuri adecvate, trebuie să se recurgă la cea mai puțin constrângătoare și că inconvenientele cauzate nu trebuie să fie disproporționate în raport cu scopurile vizate.

35. Chiar dacă nu va fi urmată opinia pe care am exprimat-o, decizându-se că sancțiunile în scop de executare pot fi supuse principiului *non bis in idem*, ar fi excesiv să se aplice principiul menționat fiecărei hotărâri pentru a cărei executare este posibilă aplicarea de sancțiuni. În acest caz, principiul ar viza, de exemplu, și toate hotărârile din materia dreptului civil care prevăd obligații de a face sau de a nu face.

36. În definitiv, aceste aspecte prezintă o importanță secundară în speță, deoarece autoritatea de lucru judecat a Hotărârii din 8 martie 2001 produce un efect de limitare similar principiului *non bis in idem*.

15 — A se vedea Concluziile avocatului general Ruiz-Jarabo Colomer prezentate la 24 ianuarie 2008 în cauza Michaeler și Subito GmbH (Hotărârea din 24 aprilie 2008, C-55/07 și C-56/07, Rep., p. I-3135), punctul 56.

16 — A se vedea Hotărârea din 28 septembrie 2006, Gasparini și alții (C-467/04, Rec., p. I-9199, punctul 27 și jurisprudența citată).

17 — A se vedea Hotărârea Comisia/Franța (citată la nota de subsol 13, punctul 92) și Hotărârea din 10 septembrie 2009, Comisia/Portugalia (C-457/07, Rep., p. I-8091, punctul 47).

18 — A se vedea, cu privire la procedura prevăzută la articolul 228 alineatul (2) CE, Hotărârea din 4 iulie 2000, Comisia/Grecia (C-387/97, Rec., p. I-5047, punctul 90), și Hotărârea din 25 noiembrie 2003, Comisia/Spania (C-278/01, Rec., p. I-14141, punctele 41 și 49)

19 — A se vedea în special Hotărârea din 11 iulie 1989, Schräder (265/87, Rec., p. 2237, punctul 21), Hotărârea din 13 noiembrie 1990, Fedesa și alții (C-331/88, Rec., p. I-4023, punctul 13), Hotărârea din 12 iulie 2001, Jippes și alții (C-189/01, Rec., p. I-5689, punctul 81), Hotărârea din 9 martie 2006, Zuid-Hollandse Milieufederatie și Natuur en Milieu (C-174/05, Rec., p. I-2443, punctul 28), și Hotărârea din 24 mai 2007, Maatschap Schonewille-Prins (C-45/05, Rep., p. I-3997, punctul 45).

b) Cu privire la autoritatea de lucru judecat

37. Principiul autorității de lucru judecat garantează securitatea juridică și stabilitatea raporturilor juridice, precum și o administrare reglementată a justiției. Deciziile judecătorești devenite definitive după epuizarea căilor de atac disponibile sau după expirarea termenelor de exercitare a acestor căi de atac nu trebuie să poată fi contestate repetat [20]. Din acest motiv, autoritatea de lucru judecat a unei hotărâri pronunțate în cadrul unei proceduri de constatare a neîndeplinirii obligațiilor de către un stat membru vizează acele situații de fapt și de drept care au fost decise efectiv sau în mod necesar prin decizia jurisdicțională inițială [21].

38. Autoritatea de lucru judecat a unei hotărâri se opune astfel formulării unei noi acțiuni dacă există pericolul unei modificări a constatărilor de fapt și de drept din cadrul hotărârii inițiale prin noua hotărâre a Curții. În acest context, prezintă relevanță nu numai dispozitivul, ci și motivele hotărârii care susțin dispozitivul și care nu pot fi separate de acesta [22].

39. Riscul unei contradicții ar putea fi exclus chiar prin faptul că încălcarea Directivei nitrați este examinată la momente diferite. Hotărârea din 8 martie 2001 viza transpunerea de către Marele Ducat al Luxemburgului a prevederilor Directivei nitrați la 26 februarie 2000 [23], în timp ce în prezenta cauză este apreciată transpunerea la 29 august 2007. Concluzia că Marele Ducat al Luxemburgului încălcase Directiva nitrați în anul 2000 nu ar putea contrazice o concluzie în sensul că acest stat membru nu a încălcat directiva în anul 2007. Cu toate acestea, nu ar fi în beneficiul securității juridice să se dezbată din nou ilegalitatea unei neîndepliniri a obligațiilor constatate anterior numai pentru motivul că aceasta continuă.

40. Aceeași concluzie se impune pentru simplul fapt că Regulamentul Marelui Ducat din 1994 a fost înlocuit între timp de Regulamentul Marelui Ducat din 2000. Autoritatea de lucru judecat se opune unei noi proceduri cu privire la noi reglementări naționale

20 — A se vedea Hotărârea din 30 septembrie 2003, Köbler (C-224/01, Rec., p. I-10239, punctul 38), Hotărârea din 16 martie 2006, Kapferer (C-234/04, Rec., p. I-2585, punctul 20), și Hotărârea din 3 septembrie 2009, Fallimento Olimpiclub (C-2/08, Rep., p. I-7501, punctul 22).

21 — Hotărârea din 19 februarie 1991, Italia/Comisia (C-281/89, Rec., p. I-347, punctul 14), Hotărârea Limburgse Vinyl Maatschappij și alții/Comisia (citată la nota de subsol 9, punctul 44) și Hotărârea din 12 iunie 2008, Comisia/Portugalia (C-462/05, Rep., p. I-4183, punctul 23). Traducerea în limba germană vizează „obiectul deciziei jurisdicționale în cauză" („*Gegenstand der betreffenden gerichtlichen Entscheidung*"), iar versiunea originală în limba franceză face referire la aspectele care au fost „soluționate" („tranchés").

22 — A se vedea Hotărârea din 26 aprilie 1988, Asteris și alții/Comisia (97/86, 193/86, 99/86 și 215/86, Rec., p. 2181, punctul 27), Hotărârea din 1 iunie 2006, P & O European Ferries (Vizcaya) și Diputación Foral de Vizcaya/Comisia (C-442/03 P și C-471/03 P, Rec., p. I-4845, punctele 44 și 47), și Hotărârea din 19 februarie 2009, Gorostiaga Atxalandabaso/Parlamentul European (C-308/07 P, Rep., p. I-1059, punctul 57). Ilustrativă în acest sens este Hotărârea din 16 iulie 2009, Comisia/Schneider Electric (C-440/07 P, Rep., p. I-6413, punctul 113 și urm.). În sens similar, cu privire la principiul *non bis in idem,* a se vedea Hotărârea din 8 noiembrie 2001, Comisia/Italia (citată la nota de subsol 10, punctul 28).

23 — Cu privire la expirarea termenului stabilit în avizul motivat suplimentar, a se vedea Hotărârea Comisia/Luxemburg (citată la nota de subsol 3, punctul 18).

în măsura în care aceste noi reglementări nu au modificat conținutul normelor de transpunere [24].

41. Din această cauză, motivele prezentate de Comisie în speță trebuie examinate în detaliu pentru a stabili dacă acestea au fost deja soluționate prin Hotărârea din 8 martie 2001. În acest sens, avem în vedere două obiecții ale Comisiei, și anume primul aspect al primului motiv și al treilea motiv.

Cu privire la primul aspect al primului motiv

42. Prin intermediul primului aspect al primului motiv, Comisia susține că nu ar exista interdicții de împrăștiere a îngrășămintelor chimice în anumite perioade. Marele Ducat al Luxemburgului consideră că acest motiv ar fi fost soluționat în cadrul primului motiv examinat în Hotărârea din 8 martie 2001.

43. În Hotărârea din 8 martie 2001, Curtea de Justiție a constatat, în cadrul analizei primului motiv, cu privire la îngrășămintele chimice, că Regulamentul Marelui Ducat din 1994 reglementa numai utilizarea fertilizanților organici în agricultură, deși obligațiile consacrate prin Directiva nitrați, conform articolului 2 litera (f) din directivă, vizează și îngrășămintele chimice [25].

44. Interdicțiile de răspândire a fertilizanților în anumite perioade sunt reglementate prin articolul 5 alineatul (4) litera (a) și în anexa III punctul 1 subpunctul 1 la Directiva nitrați. Aceste prevederi nu au făcut obiectul Hotărârii din 8 martie 2001.

45. Astfel, Curtea de Justiție ar putea constata sau respinge necesitatea adoptării unor astfel de interdicții cu privire la îngrășămintele chimice, fără a contrazice Hotărârea din 8 martie 2001. În consecință, acest argument al Comisiei nu ar intra sub incidența autorității de lucru judecat a hotărârii anterioare [26].

Cu privire la al treilea motiv

46. Prin intermediul celui de al treilea motiv din speță, Comisia susține faptul că nu ar exista reguli cu privire la împrăștierea de îngrășăminte chimice pe soluri foarte abrupte. Marele Ducat al Luxemburgului consideră că Hotărârea din 8 martie 2001 ar fi soluționat

24 — Cu privire la obiectul procedurii de constatare a neîndeplinirii obligațiilor de către un stat membru, a se vedea Hotărârea din 17 noiembrie 1992, Comisia/Grecia (C-105/91, Rec., p. I-5871, punctul 13), Hotărârea din 9 septembrie 2004, Comisia/Grecia (C-417/02, Rec., p. I-7973, punctul 17), și Hotărârea din 22 septembrie 2005, Comisia/Belgia (C-221/03, Rec., p. I-8307, punctul 39), precum și, pentru situația unor noi dispoziții de drept al Uniunii având același conținut, Hotărârea din 9 noiembrie 1999, Comisia/Italia (C-365/97, Rec., p. I-7773, punctul 36), și Hotărârea din 8 decembrie 2005, Comisia/Luxemburg (C-33/04, Rec., p. I-10629, punctul 49).

25 — Hotărârea Comisia/Luxemburg, citată la nota de subsol 3, punctul 29.

26 — A se vedea Hotărârea din 8 noiembrie 2001, Comisia/Italia (citată la nota de subsol 10, punctul 29), cu privire la principiul *non bis in idem*.

și acest aspect în cadrul examinării celui de al doilea motiv.

47. Potrivit articolului 5 alineatul (4) litera (a) și anexei III punctul 1 subpunctul 3 litera (a), precum și potrivit articolului 5 alineatul (4) litera (b), articolului 4 și anexei II punctul A subpunctul 2 la Directiva nitrați, împrăștierea îngrășămintelor pe soluri foarte abrupte trebuie reglementată de statele membre. În Hotărârea din 8 martie 2001, Curtea de Justiție a considerat insuficient faptul că Marele Ducat al Luxemburgului nu a reglementat condițiile pentru împrăștierea îngrășămintelor pe soluri foarte abrupte independent de condițiile climatice [27].

48. Spre deosebire de ceea ce s-ar putea presupune în urma lecturii Hotărârii din 8 martie 2001, Regulamentul Marelui Ducat din 1994 nu prevedea totuși nicio dispoziție cu privire la împrăștierea îngrășămintelor pe soluri abrupte. Trimiterea la condițiile climatice viza alte norme privind împrăștierea, care se refereau în aceeași măsură atât la solurile abrupte, cât și la cele plane.

49. În consecință, Curtea a constatat lipsa completă a regulilor cu privire la împrăștierea îngrășămintelor pe soluri abrupte.

27 — Hotărârea Comisia/Luxemburg, citată la nota de subsol 3, punctul 33.

50. În schimb, nu s-a menționat existența unei necesități speciale de adaptare a unor astfel de reguli pentru îngrășămintele chimice. Astfel, Curtea de Justiție ar putea constata sau respinge în prezenta cauză necesitatea ca Marele Ducat al Luxemburgului să reglementeze împrăștierea de îngrășăminte chimice pe soluri abrupte, fără a contrazice Hotărârea din 8 martie 2001.

51. Astfel, nici acestui aspect al prezentului motiv nu i se opune autoritatea de lucru judecat a hotărârii anterioare.

c) Cu privire la articolul 228 CE

52. În cele din urmă, trebuie să se examineze argumentul invocat de statul luxemburghez în sensul că, în privința aspectelor care au făcut deja obiectul Hotărârii din 8 martie 2001, o acțiune a Comisiei trebuia să se întemeieze pe articolul 228 CE.

53. Potrivit articolului 228 alineatul (1) CE, statele membre sunt obligate să ia măsurile pe care le impune executarea unei hotărâri pronunțate în temeiul articolului 226 CE. În caz contrar, conform articolului 228

alineatul (2) CE, după ce a dat statului în cauză posibilitatea de a-și prezenta observațiile [28], Comisia poate sesiza Curtea de Justiție. În cazul în care Curtea de Justiție constată că statul membru în cauză nu s-a conformat hotărârii sale, aceasta îi poate impune plata unei sume forfetare sau a unor penalități cu titlu cominatoriu.

54. Obiecția formulată de Marele Ducat al Luxemburgului este întemeiată dacă sunt îndeplinite două condiții, în speță, *în primul rând,* dacă este câtuși de puțin posibilă inițierea unei proceduri în temeiul articolului 228 CE și, *în al doilea rând*, dacă această posibilitate contravine formulării unei acțiuni în temeiul articolului 226 CE.

Cu privire la posibilitatea inițierii unei proceduri în temeiul articolului 228 CE

55. Rezultatul verificării cu privire la contraargumentul autorității de lucru judecat se opune de la prima vedere posibilității inițierii unei proceduri în temeiul articolului 228 CE. Deoarece procedura reglementată de articolul 228 alineatul (2) CE trebuie considerată o procedură judiciară specială de executare a hotărârilor Curții, în cadrul acesteia pot fi analizate numai neîndepliniri ale obligațiilor care revin statului membru în temeiul tratatului, obligații pe care Curtea, în virtutea articolului 226 CE, le-a considerat fondate [29]. Dacă niciunui motiv invocat în susținerea noii proceduri nu i se opune autoritatea de lucru judecat a hotărârii anterioare, se poate presupune și că aceasta nu poate viza executarea hotărârii anterioare.

56. Autoritatea de lucru judecat a unei hotărâri și executarea acesteia în sensul articolului 228 CE urmăresc însă obiective diferite. La aplicarea articolului 228 CE nu prezintă relevanță dacă anumite motive ale acțiunii justifică riscul pronunțării de către Curtea de Justiție a unei hotărâri care să contravină unei decizii anterioare, ci se examinează dacă statul membru a adoptat măsurile necesare pentru a pune în executare o hotărâre pronunțată într-o procedură de constatare a neîndeplinirii obligațiilor deschisă în temeiul articolului 226 CE. Natura măsurilor necesare nu face obiectul hotărârii inițiale în sensul articolului 226 CE [30]. Din acest motiv, un litigiu cu privire la adoptarea unor măsuri suficiente de către statul membru nu poate afecta în niciun caz autoritatea de lucru judecat a hotărârii anterioare. Cu alte cuvinte, procedura inițiată în temeiul articolului 228 CE

28 — Articolul 260 alineatul (2) TFUE scurtează această procedură precontencioasă: nu mai este necesar un aviz motivat.

29 — A se vedea Hotărârea din 10 septembrie 2009, Comisia/Portugalia, citată la nota de subsol 17.

30 — A se vedea Hotărârea din 18 iulie 2007, Comisia/Germania (C-503/04, Rep., p. I-6153, punctul 15).

vizează prin natura sa alte probleme de drept și de fapt decât o procedură anterioară întemeiată pe articolul 226 CE.

57. Nu este necesar să examinăm în detaliu în cadrul prezentei cauze măsura în care se dovedesc suficiente obligațiile impuse printr-o primă hotărâre în temeiul articolului 228 alineatul (1) CE. În orice caz, Curtea de Justiție a examinat noile prevederi interne ale statului membru pentru a determina dacă acestea pun integral în executare hotărârea inițială [31] sau dacă împiedică aplicarea sa integrală prin continuarea în mod diferit a neîndeplinirii obligațiilor [32]. O hotărâre inițială având ca obiect neexecutarea obligației de transpunere a unei directive este încălcată, în special în sensul articolului 228 alineatul (1) CE, și atunci când măsurile de transpunere ulterioare sunt incomplete [33], deoarece obiecția privind o transpunere incompletă este inclusă, în principiu, în obiecția privind lipsa transpunerii [34].

58. Cauza de față vizează acuzația de transpunere incompletă a hotărârii inițiale. Prin Hotărârea din 8 martie 2001, Curtea de Justiție a constatat că Marele Ducat al Luxemburgului nu a transpus nicidecum obligațiile instituite prin Directiva nitrați în ceea ce privește îngrășămintele chimice [35]. În prezent, Comisia susține că Marele Ducat al Luxemburgului nu ar fi transpus două obligații specifice care rezultă din această directivă cu privire la îngrășămintele chimice.

31 — A se vedea Hotărârea din 15 octombrie 1985, Comisia/Italia (281/83, Rec., p. 3397). Respectiva cauză viza regulile de comercializare a oțetului. Potrivit Hotărârii inițiale din 9 decembrie 1981, Comisia/Italia (193/80, Rec., p. 3019), Italia a încălcat libera circulație a mărfurilor prin interzicerea punerii în circulație și a importului de oțet de proveniență agricolă care nu era obținut din fermentația acidului acetic al vinului și rezervarea denumirii de „oțet" pentru „oțetul din vin". Cea de a doua hotărâre a vizat exclusiv rezervarea denumirii „oțet" pentru „oțetul din vin", stipulată în reglementările de transpunere a hotărârii inițiale. A se vedea în acest sens Hotărârea din 14 martie 2006, Comisia/Franța (C-177/04, Rec., p. I-2461, punctul 36), și Hotărârea din 18 iulie 2006, Comisia/Italia (C-119/04, Rec., p. I-6885, punctele 28-32).

32 — Potrivit Hotărârii din 10 aprilie 1984, Comisia/Belgia (324/82, Rec., p. 1861), perceperea taxei pe valoarea adăugată pentru autovehicule la prețul de catalog, fără a ține cont de prețul efectiv de vânzare, nu era compatibilă cu A șasea directivă. Ca urmare a pronunțării hotărârii, Belgia a adaptat reglementările cu privire la taxa pe valoarea adăugată și a adoptat reglementări cu privire la taxa de primă înmatriculare care au determinat compensarea scăderii taxei pe valoarea adăugată cu taxa de primă înmatriculare. Conform Hotărârii din 4 februarie 1988, Comisia/Belgia (391/85, Rec., p. 579), această procedură încălca hotărârea inițială.

33 — A se vedea Hotărârea din 17 decembrie 1981, Comisia/Italia (30/81-34/81, Rec., p. 3379), și Hotărârea din 2 august 1993, Comisia/Italia (C-366/89, Rec., p. I-4201), cu privire la transpunerea Directivei 75/439/CEE privind eliminarea uleiurilor reziduale; a se vedea Hotărârea din 12 iulie 1988, Comisia/Italia (322/86, Rec., p. 3995), și Hotărârea din 9 martie 1994, Comisia/Italia (C-291/93, Rec., p. I-859), cu privire la transpunerea Directivei 78/659/CEE a Consiliului din 18 iulie 1978 privind calitatea apelor dulci care necesită protecție sau îmbunătățiri în vederea întreținerii vieții piscicole; a se vedea Hotărârea din 17 iunie 1987, Comisia/Belgia (1/86, Rec., p. 2797), și Hotărârea din 5 mai 1993, Comisia/Belgia (C-174/91, Rec., p. I-2275), cu privire la transpunerea în Regiunea Valonă a Directivei 80/68/CEE a Consiliului din 17 decembrie 1979 privind protecția apelor subterane împotriva poluării cauzate de anumite substanțe periculoase.

34 — A se vedea Hotărârea din 16 iunie 2005, Comisia/Italia (C-456/03, Rec., p. I-5335, punctul 40), și Concluziile pe care le-am prezentat la 15 ianuarie 2009 în cauza Comisia/Irlanda (Hotărârea din 16 iulie 2009, C-427/07, Rep., p. I-6277), punctul 42. A se vedea de asemenea în acest sens, pentru situația specială a procedurii prevăzute la articolul 228 alineatul (2) CE, Hotărârea din 14 martie 2006, Comisia/Franța (citată la nota de subsol 31, punctul 38).

35 — Hotărârea Comisia/Luxemburg, citată la nota de subsol 3, punctul 29.

59. Aceste obligații specifice nu au fost analizate deloc sau, în orice caz, nu în mod special în ceea ce privește îngrășămintele chimice, în Hotărârea din 8 martie 2001. Dacă aceste obligații specifice sunt însă aplicabile îngrășămintelor chimice, ar fi vizate de concluzia că cerințele Directivei nitrați nu au fost nicidecum transpuse în materia îngrășămintelor chimice.

60. Astfel, Comisia ar putea promova o acțiune cu privire la al treilea aspect al primului motiv și la al treilea motiv, în temeiul articolului 228 alineatul (2) CE.

Cu privire la efectul de limitare al articolului 228 alineatul (1) CE

61. Astfel, se impune să se examineze dacă posibilitatea de a introduce o acțiune în temeiul articolului 228 alineatul (2) CE s-ar opune formulării unei acțiuni în temeiul articolului 226 CE. Există două puncte de plecare în analiza unui astfel de efect de limitare: în primul rând, Comisia ar putea fi obligată să inițieze o procedură în temeiul articolului 228 CE. În al doilea rând, articolul 228 alineatul (2) CE ar putea reprezenta o *lex specialis* în raport cu articolul 226 CE.

62. Avocatul general Fennelly a concluzionat, în special din modul de redactare a articolului 228 alineatul (2) CE, că inițierea unei proceduri de către Comisie în temeiul acestei prevederi este obligatorie dacă hotărârea inițială nu a fost transpusă complet [36], pentru că această dispoziție prezintă o formulare imperativă cu privire la procedura precontencioasă:

„În cazul în care Comisia consideră că statul membru în cauză nu a adoptat aceste măsuri [de transpunere a hotărârii inițiale] [37], aceasta emite, după ce a dat statului în cauză posibilitatea de a-și exprima punctul de vedere, un aviz motivat”.

63. Cu toate acestea, textul corespunde practic articolului 226 prima teză CE, care, în sensul jurisprudenței constante, lasă deschiderea procedurii precontencioase la aprecierea Comisiei [38]. Astfel, libertatea de apreciere a Comisiei cu privire la introducerea acțiunii prevăzute la articolul 226 a doua teză CE este extinsă și asupra procedurii precontencioase. Practic, această procedură precontencioasă ar prezenta utilitate scăzută în cazul în care, de la bun început, Comisia nu ar dori să formuleze o acțiune.

36 — Concluziile avocatului general Fennelly prezentate la 16 noiembrie 1995 în cauza Comisia/Franța (Hotărârea din 7 martie 1996, C-334/94, Rec., p. I-1307), punctul 13.

37 — Completarea noastră.

38 — A se vedea, de exemplu, Hotărârea din 14 februarie 1989, Star Fruit/Comisia (247/87, Rec., p. 291, punctul 11), Hotărârea din 17 mai 1990, Sonito și alții/Comisia (C-87/89, Rec., p. I-1981, punctul 6 și urm.), precum și Hotărârea din 24 martie 2009, Danske Slagterier (C-445/06, Rep., p. I-2119, punctul 44).

64. Pentru Curtea de Justiție prezintă importanță în special economia (*l'économie*) procedurii de constatare a neîndeplinirii obligațiilor de către un stat membru pentru a justifica aprecierea Comisiei [39]. Această procedură nu urmărește identificarea fiecărei încălcări a tratatelor și a dreptului derivat, ci trebuie să contribuie la aplicarea unitară a acestor reglementări în toate statele membre. În special, procedura precontencioasă trebuie să permită statului membru să se conformeze în mod voluntar cerințelor tratatului sau, dacă este cazul, să îi dea ocazia să își justifice poziția [40]. Pornind de la acest aspect, a fost identificată posibilitatea „negocierii" între Comisie și statul membru, în cadrul procedurii de constatare a neîndeplinirii obligațiilor, a modalității în care statul membru se poate conforma în mod voluntar cerințelor tratatului sau, dacă este cazul, își poate justifica poziția [41].

65. Astfel, formularea imperativă a articolului 226 nu instituie obligația Comisiei de a deschide o procedură atunci când sunt întrunite anumite condiții, ci numai de a efectua etapele procedurale prevăzute înainte de a putea introduce o acțiune.

66. În baza formulării similare a articolului 228 alineatul (2) CE, se aplică aceleași concluzii ca și în cazul articolului 226 CE [42]. Astfel, Comisia nu are obligația de a deschide o procedură în temeiul articolului 228 CE atunci când consideră că un stat membru nu a adoptat toate măsurile pe care le presupune executarea unei hotărâri a Curții de Justiție.

67. Cu toate acestea, articolul 228 alineatul (2) CE, în calitate de procedură specială, ar putea fi aplicabil cu prioritate față de articolul 226 CE [43]. În acest sens, avocatul general Fennelly a susținut în mod expres că articolul 228 alineatul (2) CE nu aduce atingere procedurii întemeiate pe articolul 227 CE, în timp ce o astfel de excepție nu se prevede în privința articolului 226 CE [44]. Deschiderea unei proceduri în sensul articolului 228 alineatul (2) CE s-ar afla la aprecierea Comisiei, fără ca aceasta să poată invoca în schimb aplicarea articolului 226 CE.

39 — A se vedea Hotărârea Star Fruit/Comisia (citată la nota de subsol 38) și Hotărârea Sonito (citată la nota de subsol 38, punctul 6). A se vedea și Hotărârea din 14 decembrie 1971, Comisia/Franța (7/71, Rec., p. 1003, punctul 5).

40 — A se vedea Hotărârea din 23 octombrie 1997, Comisia/Țările de Jos (C-157/94, Rec., p. I-5699, punctul 60), Hotărârea din 23 octombrie 1997, Comisia/Italia (C-158/94, Rec., p. I-5789, punctul 56), Hotărârea din 23 octombrie 1997, Comisia/Franța (C-159/94, Rec., p. I-5815, punctul 103), și Hotărârea din 29 septembrie 1998, Comisia/Germania (C-191/95, Rec., p. I-5449, punctul 44).

41 — A se vedea Hotărârea Tribunalului din 14 octombrie 1999, Bavarian Lager/Comisia (T-309/97, Rec., p. II-3217, punctul 46), și Hotărârea Tribunalului din 12 septembrie 2007, API/Comisia (T-36/04, Rep., p. II-3201, punctul 121). A se vedea și Concluziile pe care le-am prezentat la 8 septembrie 2009 în cauza Comisia/Technische Glaswerke Ilmenau (C-139/07 P, nepublicate încă în Repertoriu, punctele 105-110).

42 — A se vedea în acest sens Ordonanța Tribunalului din 7 septembrie 2009, LPN/Comisia (T-186/08, nepublicată în Repertoriu, disponibilă numai în limbile portugheză și franceză, punctul 49).

43 — A se vedea în acest sens Concluziile avocatului general Fennelly prezentate în cauza Comisia/Franța (citate la nota de subsol 36, punctul 13 și urm.).

44 — *Ibidem*, punctul 14.

68. Totuși, după adoptarea articolului 228 alineatul (2) CE, Curtea a admis cel puțin o acțiune introdusă în temeiul articolului 226 CE pentru constatarea neexecutării unei hotărâri anterioare [45], dar, în situația respectivă, o acțiune întemeiată pe articolul 228 alineatul (2) CE ar fi fost probabil inadmisibilă, deoarece Comisia îndeplinise procedura precontencioasă anterior adoptării acestei prevederi [46].

69. Mult mai relevant este faptul că, periodic, Comisia pune în general în vederea statelor membre netranspunerea completă a directivelor prin intermediul unei proceduri inițiale de constatare a neîndeplinirii obligațiilor, promovând ulterior una sau chiar mai multe proceduri noi de constatare a neîndeplinirii obligațiilor în sensul articolului 226 CE ca urmare a transpunerii incomplete sau incorecte a directivelor [47]. Până în prezent, nici Curtea, nici statele membre nu au obiectat față de această practică.

70. Această practică susține limitarea unui eventual caracter special al articolului 228 alineatul (2) CE în raport cu articolul 226 CE la acțiunile care au în mod expres ca obiect transpunerea necorespunzătoare a unei hotărâri inițiale în sensul articolului 226 CE. Pe de altă parte, acțiunile justificate de alte încălcări, care se adaugă unei executări necorespunzătoare a hotărârilor, ar putea fi justificate de articolul 226 CE până la limita autorității de lucru judecat a hotărârilor anterioare.

71. Această soluție este susținută și de economia procedurii de constatare a neîndeplinirii obligațiilor, care justifică puterea de apreciere a Comisiei cu privire la deschiderea procedurii. Revine în principal Comisiei sarcina de a identifica modalitățile optime de asigurare a respectării tratatelor. În acest scop, Comisia se poate orienta în special în funcție de principiul cooperării loiale cu statele membre, chiar dacă acest demers nu împiedică alegerea anumitor metode de aplicare a legislației [48]. În cazul în care persistă îndoieli cu privire la încălcarea unei hotărâri anterioare, poate fi utilă soluționarea unui litigiu fără o amenințare cu sancțiuni imediate în sensul articolului 228 alineatul (2) CE, optându-se pentru început pentru calea procedurii obișnuite de constatare a neîndeplinirii obligațiilor de către un stat membru. Această soluție este aplicabilă în special dacă viciile de transpunere se pot datora situației în care

45 — A se vedea Hotărârea din 7 martie 1996, Comisia/Franța (C-334/94, Rec., p. I-1307).

46 — Aspect vizat de Hotărârea din 4 iulie 2000, Comisia/Grecia (C-387/97, Rec., p. I-5047, punctul 42).

47 — A se vedea, de exemplu, Hotărârea din 25 februarie 1999, Comisia/Italia (C-195/97, Rec., p. I-1169), și Hotărârea din 8 noiembrie 2001, Comisia/Italia (citată la nota de subsol 10), cu privire la Directiva nitrați, precum și Hotărârea din 11 decembrie 1997, Comisia/Germania (C-83/97, Rec., p. I-7191), și Hotărârea din 10 ianuarie 2006, Comisia/Germania (C-98/03, Rec., p. I-53), cu privire la Directiva 92/43/CEE a Consiliului din 21 mai 1992 privind conservarea habitatelor naturale și a speciilor de faună și floră sălbatică (JO L 206, p. 7, Ediție specială, 15/vol. 2, p.109).

48 — A se vedea Hotărârea din 6 octombrie 2009, Comisia/Spania (C-562/07, Rep., p. I-9553, punctul 18 și urm.).

statul membru în cauză a implementat foarte rapid măsurile de transpunere, sub presiunea exercitată de Comisie.

72. Articolul 260 alineatul (3) TFUE, adăugat la textul care alcătuia articolul 228 CE, subliniază importanța marjei de apreciere a Comisiei în ceea ce privește transpunerea dreptului comunitar prin procedura de constatare a neîndeplinirii obligațiilor. Acesta va permite Comisiei să solicite pe parcursul primei proceduri întemeiate pe articolul 258 TFUE plata unei sume forfetare sau a unei penalități cu titlu cominatoriu ca urmare a necomunicării măsurilor de transpunere. Curtea poate aplica aceste mijloace coercitive – spre deosebire de mijloacele coercitive în baza articolului 228 alineatul (2) CE de până în prezent [49] – numai în limita solicitată de Comisie. Din acest motiv, decizia de a exercita în această etapă o presiune sporită asupra statelor membre pentru a accelera transpunerea dreptului comunitar ține strict de atribuțiile Comisiei. Însă, în mod vădit, Comisia nu are o obligație în acest sens.

73. Așadar, posibilitatea de a formula o acțiune întemeiată pe articolul 228 alineatul (2) CE cu privire la obiecțiile formulate în prezenta cauză de Comisie nu reprezintă un impediment în calea introducerii unei acțiuni întemeiate pe articolul 226 CE. Din acest motiv, acțiunea este admisibilă în ansamblu.

B — *Cu privire la temeinicie*

74. Comisia prezintă în susținerea acțiunii un număr de patru motive care au ca obiect conținutul programelor de acțiune în sensul articolului 5 din Directiva nitrați. Înainte de examinarea individuală a acestora, sunt necesare două observații preliminare cu privire la argumentele prezentate de Marele Ducat al Luxemburgului și la temeiurile legale ale programelor de acțiune.

1. Cu privire la argumentele Marelui Ducat al Luxemburgului

75. Marele Ducat al Luxemburgului contestă motivele invocate de Comisie abia în cadrul duplicii. Potrivit articolului 42 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, formularea de noi căi de atac și de apărare pe parcursul procedurii – mai exact, după prezentarea memoriului în apărare – este interzisă, cu excepția cazului în care acestea se bazează pe elemente de fapt și de drept care au apărut în cursul procedurii [50].

49 — A se vedea Hotărârea din 12 iulie 2005, Comisia/Franța (citată la nota de subsol 13, punctul 90 și urm.).

50 — A se vedea Hotărârea din 5 noiembrie 2002, Comisia/Belgia (C-471/98, Rec., p. I-9681, punctul 41 și urm.).

76. Motivele acțiunii, menționate în cererea introductivă, erau însă cunoscute de la început de Marele Ducat al Luxemburgului. Astfel, obiecțiile formulate în duplică sunt tardive.

77. Din acest motiv, vom examina în principal caracterul concludent al acțiunii și vom face referire numai în subsidiar la obiecțiile formulate de Marele Ducat al Luxemburgului, pentru a acoperi situația în care Curtea ar urma totuși să le ia în considerare.

2. Cu privire la temeiurile legale ale programelor de acțiune

78. Potrivit articolului 1, Directiva nitrați are ca obiectiv reducerea poluării apelor, provocată sau indusă de nitrații proveniți din surse agricole, și prevenirea oricărei noi poluări de acest tip.

79. În acest scop, statele membre definesc, printre altele, zonele vulnerabile care pot fi poluate de nitrați dacă nu sunt adoptate măsuri de protecție. Pentru aceste zone, statele membre trebuie să stabilească, în conformitate cu articolul 5 alineatul (1), programe de acțiune. Potrivit articolului 3 alineatul (5), Marele Ducat al Luxemburgului a declarat că va efectua aceste programe de acțiune conform cerințelor acestei directive pe întregul său teritoriu național.

80. După cum rezultă din al unsprezecelea considerent al directivei, astfel de programe trebuie să cuprindă măsuri care vizează limitarea împrăștierii pe soluri a oricărui îngrășământ care conține azot și, îndeosebi, fixarea limitelor specifice pentru împrăștierea efluenților de la complexe zootehnice.

81. Conform articolului 5 alineatul (4) literele (a) și (b) din Directiva nitrați, programele de acțiune conțin măsurile obligatorii din anexa III și din codurile de bună practică agricolă. Codurile de bună practică agricolă trebuie să includă, în sensul articolului 4 alineatul (1) litera (a), cel puțin punctele prevăzute în anexa II punctul A.

82. Raportul dintre măsurile prevăzute în anexa III la Directiva nitrați și codurile de bună practică agricolă este reglementat prin articolul 5 alineatul (4) litera (b). Dispozițiile acestora din urmă sunt preluate în programele de acțiune numai în măsura în care nu au fost înlocuite cu măsuri prevăzute în anexa III.

3. Cu privire la primul motiv – Perioadele de împrăștiere

83. Primul motiv cuprinde trei aspecte cu privire la procedura și la perioadele de răspândire a îngrășămintelor. În opinia Comisiei, regulile principale sunt consacrate în anexa II punctul A subpunctul 1 și în anexa III punctul 1 subpunctul 1 la Directiva nitrați.

84. Conform anexei II punctul A subpunctul 1 la Directiva nitrați, codurile de bună practică agricolă trebuie să cuprindă reguli cu privire la perioadele în care împrăștierea fertilizanților este necorespunzătoare, în măsura în care aceste reguli sunt pertinente.

85. Potrivit anexei III punctul 1 subpunctul 1 la Directiva nitrați, programele de acțiune cuprind reguli privind perioadele în care se interzice împrăștierea anumitor tipuri de fertilizanți pe suprafețele agricole. Această prevedere înlocuiește anexa II punctul A subpunctul 1 și, așadar, în temeiul articolului 5 alineatul (4) litera (b), este unica aplicabilă.

Cu privire la primul argument

86. Pentru început, Comisia susține că reglementările luxemburgheze privind perioadele în care se interzice împrăștierea anumitor tipuri de fertilizanți pe suprafețele agricole nu se referă la îngrășămintele chimice.

87. Fertilizanții reprezintă, în sensul articolului 2 litera (e) din Directiva nitrați, orice substanță care conține unul sau mai mulți compuși azotați împrăștiată pe soluri pentru a ameliora creșterea vegetației. Îngrășământ chimic înseamnă, în sensul articolului 2 litera (f), orice fertilizant fabricat după un procedeu industrial. Astfel, prevederile cu privire la fertilizanți sunt aplicabile și pentru îngrășămintele chimice [51].

88. Cu privire la necesitatea de adoptare a interdicțiilor de împrăștiere în anumite perioade, Curtea de Justiție a concluzionat deja, referitor la codurile de bună practică agricolă prevăzute în anexa II punctul A subpunctul 1 la Directiva nitrați, că deciziile trebuie adoptate în temeiul unor criterii obiective, cum ar fi, de exemplu, caracteristicile geologice și climatice ale fiecărei regiuni [52]. Această cerință trebuie să fie aplicabilă și pentru anexa III punctul 1 subpunctul 1, deoarece reglementarea menționată urmărește același scop ca și cele mai bune practici disponibile.

89. În principiu, trebuie să se pornească de la ideea că motivele obiective pentru o

51 — A se vedea în acest sens Hotărârea din 2 octombrie 2003, Comisia/Țările de Jos (C-322/00, Rec., p. I-11267, punctul 133 și urm.).

52 — Hotărârea Comisia/Țările de Jos (citată la nota de subsol 51, punctul 136). Punctul 155 din respectiva hotărâre duce analiza chiar mai departe: pentru a examina dacă elementele menționate în anexa II punctul A la directivă prezintă relevanță, pot fi avute în vedere *exclusiv* criterii obiective cu privire la caracteristicile fizice, geologice și climatice ale fiecărei regiuni.

interdicție de împrăștiere a efluenților de la complexe zootehnice sunt aplicabile și în cazul îngrășămintelor chimice. Pe parcursul procedurii judiciare, Marele Ducat al Luxemburgului nu a prezentat însă niciun argument cu privire la acest aspect. Din considerente economice, este improbabil ca agricultorii să aplice îngrășăminte chimice în aceste perioade. În timp ce efluenții de la complexe zootehnice se acumulează și în perioadele când împrăștierea nu este necesară, îngrășămintele chimice ar trebui, în plus, plătite. Această situație nu justifică însă omiterea îngrășămintelor chimice la adoptarea interdicțiilor [53]. În plus, din considerate de securitate juridică, este necesar să se clarifice că nu este admisă nici împrăștierea de îngrășăminte chimice în aceste perioade.

90. Astfel, Marele Ducat al Luxemburgului a încălcat articolul 5 alineatul (4) litera (b) și anexa III punctul 1 subpunctul 1 la Directiva nitrați, deoarece prevederile privind perioadele în care se interzice împrăștierea anumitor tipuri de fertilizanți pe suprafețele agricole nu se aplică și îngrășămintelor chimice.

Cu privire la al doilea aspect

91. Prin intermediul celui de al doilea aspect, Comisia susține că reglementările luxemburgheze cu privire la perioadele în care este interzisă împrăștierea anumitor tipuri de îngrășăminte pe suprafețele agricole nu sunt aplicabile în cazul fânețelor. Comisia susține în mod justificat că excepțiile pentru anumite tipuri de suprafețe agricole nu sunt prevăzute expres.

92. Totuși, prezintă relevanță și în această privință criteriile obiective, în special caracteristicile geologice și climatice din Luxemburg. Într-adevăr, Comisia prezintă studii care arată că fânețele – spre deosebire de suprafețele fără vegetație – preiau cantități reduse de azot, atât toamna, cât și iarna, în condițiile geografice și climatice din Luxemburg, deși interdicția de răspândire a îngrășămintelor se impune și potrivit acestor studii. Această opinie corespunde constatărilor Curții de Justiție cu privire la Țările de Jos [54], a căror climă ar trebui să favorizeze o absorbție de azot mai intensă toamna și iarna decât clima din Luxemburg, caracterizată printr-o altitudine în oarecare măsură mai ridicată.

93. Obiecțiile formulate tardiv de Marele Ducat al Luxemburgului nu ar fi contrazis poziția Comisiei. Afirmația că fânețele ar prelua o cantitate mai mare de azot decât cea presupusă de Comisie ar necesita prezentarea unor dovezi științifice, la care Marele Ducat al Luxemburgului a renunțat expres. Chiar și în condițiile în care ar fi răspândită o cantitate

53 — Hotărârea Comisia/Țările de Jos (citată la nota de subsol 51, punctul 135).

54 — Hotărârea Comisia/Țările de Jos (citată la nota de subsol 51, punctul 137).

redusă de fertilizant pe bază de azot, s-ar ajunge la depășirea semnificativă a cantității maxime admise, de 80 kg la hectar. Anexa III punctul 2 la Directiva nitrați permite aplicarea unei cantități de 170 kg pe parcursul întregului an. Autorizarea unei cantități de aproape jumătate din această limită în semestrul de iarnă ar însemna ca vegetația să proceseze pe parcursul acestui interval o cantitate de azot aproape egală cu cea prelucrată în semestrul de vară.

94. Pentru acest motiv, Marele Ducat al Luxemburgului a încălcat articolul 5 alineatul (4) litera (b) și anexa III punctul 1 subpunctul 1 la Directiva nitrați, deoarece prevederile privind perioadele în care se interzice împrăștierea anumitor tipuri de fertilizanți pe suprafețele agricole nu sunt aplicabile în cazul fânețelor.

Cu privire la al treilea aspect

95. În sfârșit, Comisia formulează obiecții împotriva articolului 7 din Regulamentul Marelui Ducat din 2000, care stipulează că ministerele competente, în condiții climatice speciale sau în cazul unor evenimente ieșite din comun care vizează o exploatație agricolă, pot adopta excepții de la perioadele de interdicție. Comisia este de părere că aceste derogări trebuie definite cu mai mare precizie.

96. Directiva nitrați nu prevede nicio excepție de la interdicțiile de împrăștiere. Din acest motiv, excepțiile pot fi admise numai sub forma unor concretizări suplimentare ale interdicțiilor.

97. O astfel de concretizare este posibilă în condiții climatice speciale, deoarece interdicția de împrăștiere trebuie adoptată în baza unor criterii climatice obiective. În cazul unei perioade specifice de interdicție definită pe baza datelor meteorologice statistice, ar fi, de exemplu, posibilă aplicarea anticipată de fertilizant atunci când perioada de vegetație începe deosebit de devreme într-un anumit an. Cu toate acestea, astfel de criterii obiective pentru excepții ar trebui definite cu precizie, deoarece numai în acest mod se poate garanta că autoritățile competente respectă cadrul prevăzut prin Directiva nitrați.

98. În schimb, excepțiile ca urmare a situațiilor operaționale speciale nu au niciun temei în Directiva nitrați. Din acest motiv, astfel de excepții nu sunt permise în niciun caz.

99. Nici în privința acestui aspect, Marele Ducat al Luxemburgului nu ar fi putut obține câștig de cauză pe baza observațiilor formulate tardiv. În special, nu poate prezenta relevanță posibilitatea ca propunerea Comisiei pentru includerea de excepții să transpună

mai corect Directiva nitrați decât reglementările existente. Dimpotrivă, prezintă relevanță numai dacă derogările existente sunt compatibile cu directiva. Este la fel de insuficient faptul că, în Luxemburg, excepțiile pot fi autorizate numai de ministerele competente. Cu siguranță, aceste autorități beneficiază de o înaltă calificare, dar o simplă practică, ce, prin natura sa, poate fi modificată în funcție de voința administrației și care este lipsită de o publicitate adecvată, nu poate fi considerată o executare valabilă a obligațiilor care decurg din Tratatul CE [55]. În plus, în domeniul Directivei habitate, care include reglementări complexe și tehnice cu privire la protecția mediului, statele membre sunt ținute să asigure în mod special că legislația internă adoptată pentru transpunerea directivei este clară și bine definită [56].

100. Derogările prevăzute la articolul 7 din Regulamentul Marelui Ducat din 2000 sunt astfel incompatibile cu articolul 5 alineatul (4) litera (b) și cu anexa III punctul 1 subpunctul 1 la Directiva nitrați.

55 — A se vedea Hotărârea din 6 mai 1980, Comisia/Belgia (102/79, Rec., p. 1473, punctul 11), Hotărârea din 20 noiembrie 2003, Comisia/Franța (C-296/01, Rec., p. I-13909, punctul 54), Hotărârea din 12 iulie 2007, Comisia/Austria (C-507/04, Rep., p. I-5939, punctul 162), și Hotărârea din 13 decembrie 2007, Comisia/Italia (C-465/05, Rep., p. I-11091, punctul 65).

56 — În acest sens, cu privire la Directiva 92/43, a se vedea Hotărârea din 20 octombrie 2005, Comisia/Regatul Unit (C-6/04, Rec., p. I-9017, punctul 26).

4. Cu privire la al doilea motiv – capacitățile de depozitare a efluenților de la complexe zootehnice

101. Prin intermediul celui de al doilea motiv, Comisia susține că, potrivit articolului 8 din Regulamentul Marelui Ducat din 2000, numai instalațiile noi și modernizate trebuie să dispună de capacități suficiente de depozitare pentru gunoiul de grajd lichid. Această obligație nu este aplicabilă instalațiilor nemodificate.

102. Potrivit anexei II punctul A subpunctul 5 la Directiva nitrați, codurile de bună practică agricolă trebuie să cuprindă reguli privind capacitatea și construirea bazinelor destinate stocării efluenților de la complexe zootehnice, în special măsurile privind împiedicarea poluării apelor prin scurgerea și infiltrarea în sol sau prin scurgerea în apele de suprafață a lichidelor care conțin efluenți de la complexe zootehnice și efluenți de materii vegetale precum furajele însilozate, în măsura în care aceste reguli sunt pertinente.

103. Potrivit anexei III punctul 1 subpunctul 2, programele de acțiune includ reguli privind capacitatea bazinelor destinate stocării efluenților de la complexe zootehnice. Această capacitate trebuie să fie mai mare decât capacitatea necesară stocării în timpul celei mai lungi dintre perioadele de interzicere de împrăștiere în zona vulnerabilă, exceptând cazul în care se poate demonstra autorității competente că volumul efluenților de la complexe zootehnice care depășește capacitatea de stocare reală se va evacua într-un mod inofensiv pentru mediu.

104. Cerințele cu privire la cele mai bune tehnici intervin în completarea anexei III, în măsura în care se referă la construirea bazinelor. Cu privire la capacitatea de stocare contestată în cadrul acestei obiecții, prezintă relevanță exclusiv anexa III punctul 1 subpunctul 2.

105. Noțiunea de efluent de la complexe zootehnice înseamnă, potrivit articolului 2 litera (g) din Directiva nitrați, toate dejecțiile animaliere și, așadar, și gunoiul de grajd lichid. În consecință, trebuie asigurate capacități suficiente de depozitare pentru acesta.

106. Directiva nitrați nu prevede nicio excepție pentru instalațiile existente care nu sunt modernizate. Unica excepție admisă este reprezentată de confirmarea evacuării într-un mod inofensiv pentru mediu a îngrășămintelor organice care nu pot fi depozitate [57]. Articolul 8 din Regulamentul Marelui Ducat nu prevede însă o astfel de condiție.

107. Contrar opiniei formulate – cu întârziere – de Marele Ducat al Luxemburgului, nu ar fi justificată exonerarea exploatațiilor existente. Dacă acestea nu dispun de capacități suficiente pentru depozitare și nu pot asigura o evacuare într-un mod inofensiv pentru mediu, sunt constrânse să răspândească îngrășămintele organice produse în afara perioadelor prevăzute. Astfel, ar produce în mod obligatoriu o poluare a mediului, situație pe care Directiva nitrați urmărește să o prevină.

108. În plus, Curtea de Justiție a constatat că cerințele din Directiva nitrați și, așadar, și reglementările cu privire la capacitățile suficiente de depozitare, sunt compatibile cu principiul proporționalității, cu principiul „poluatorul plătește" și cu dreptul fundamental la proprietate [58].

109. Din acest motiv, articolul 8 din Regulamentul Marelui Ducat din 2000 nu este compatibil cu articolul 5 alineatul (4) litera (b) și cu anexa III punctul 1 subpunctul 2 la Directiva nitrați.

5. Cu privire la al treilea motiv – împrăștierea de îngrășăminte chimice pe soluri abrupte

110. Prin cel de al treilea motiv, Comisia susține – fără a fi contrazisă – că reglementările luxemburgheze cu privire la împrăștierea îngrășămintelor pe soluri abrupte de la articolul 6 A punctul 5 din Regulamentul Marelui Ducat din 2000 nu includ îngrășămintele chimice.

57 — Hotărârea Comisia/Țările de Jos (citată la nota de subsol 51, punctul 47).

58 — Hotărârea din 29 aprilie 1999, Standley și alții (C-293/97, Rec., p. I-2603, punctele 46-57).

111. Conform anexei II punctul A subpunctul 2 din Directiva nitrați, codurile de bună practică agricolă trebuie să cuprindă reguli cu privire la împrăștierea îngrășămintelor pe soluri foarte abrupte, în măsura în care aceste reguli sunt pertinente. Astfel de reguli sunt deosebit de necesare în cazul Marelui Ducat al Luxemburgului [59]. Nu este prevăzută nicio excepție pentru îngrășămintele chimice [60].

112. Din acest motiv, prin neadoptarea de reguli cu privire la împrăștierea de îngrășăminte chimice pe suprafețe puternic înclinate, Marele Ducat al Luxemburgului a încălcat articolul 5 alineatul (4) litera (a) și anexa II punctul A subpunctul 2 la Directiva nitrați,

6. Cu privire la al patrulea motiv – tehnicile de împrăștiere

113. Prin intermediul celui de al patrulea motiv, Comisia obiectează că Marele Ducat al Luxemburgului nu a adoptat reguli cu privire la tehnicile de împrăștiere, în special cu privire la împrăștierea uniformă și eficientă.

114. Anexa II punctul A subpunctul 6 la Directiva nitrați stipulează că în codurile de bună practică agricolă trebuie să existe reguli cu privire la modul de împrăștiere pe suprafețe agricole – în special nivelul și uniformitatea acestora – atât pentru îngrășămintele chimice, cât și pentru efluenții de la complexe zootehnice, pentru a putea menține la un nivel acceptabil scurgerea în ape a elementelor nutritive, în măsura în care aceste reguli sunt pertinente.

115. Având în vedere că nu există astfel de reguli în Marele Ducat al Luxemburgului, trebuie să se constate încălcarea acestei prevederi.

116. Obiecțiile prezentate tardiv de Marele Ducat al Luxemburgului nu ar fi modificat această concluzie. Necesitatea unor reguli cu privire la modurile de împrăștiere din perspectiva nivelului tehnic al agriculturii luxemburgheze nu afectează obligația de transpunere corespunzătoare și integrală a directivei.

V — Cheltuieli de judecată

117. În sensul articolului 69 alineatul (2) din Regulamentul de procedură, partea care cade în pretenții, în speță Marele Ducat al Luxemburgului, este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată.

59 — Hotărârea Comisia/Luxemburg (citată la nota de subsol 3, punctul 33).

60 — Hotărârea Comisia/Țările de Jos (citată la nota de subsol 51, punctul 134).

VI — Concluzie

118. În consecință, propunem Curții de Justiție să dispună după cum urmează:

„1. Prin neadoptarea tuturor măsurilor necesare pentru a se conforma articolului 5 alineatul (4) coroborat cu anexa II punctul A subpunctul 2 și 6 și cu anexa III punctul 1 subpunctele 1 și 2 la Directiva 91/676/CEE a Consiliului din 12 decembrie 1991 privind protecția apelor împotriva poluării cu nitrați proveniți din surse agricole, Marele Ducat al Luxemburgului nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul acestei directive.

2. Obligă Marele Ducat al Luxemburgului la plata cheltuielilor de judecată."